

СТИЛІСТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ СЛОВОТВІРНИХ ФОРМАНТІВ У БЛОГАХ (НА БАЗІ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ)

У статті проведено аналіз словотвірних формантів іменників та проаналізовано зміну їхнього значення у процесі творення неологізмів у польській «мові Інтернету» початку XXI століття.

Ключові слова: стилістика, неологізми, Інтернет, блоги.

The article analyzes the derivational formants of nouns and the changes in their meaning in the polish "Internet language" of the beginning of the XXI century.

Key words: stylistics, neologisms, Internet, blogs.

W artykule przeprowadzono analizę formantów słowotwórczych rzeczowników oraz zmiany ich wartości znaczeniowej przy tworzeniu neologizmów w polskim «języku Internetu» początku XXI wieku.

Słowa kluczowe: stylistyka, neologizmy, Internet, blogi.

Сучасні словотвірні тенденції за останні кілька років сильно вплинули на структуру польської лексики, а одночасно й на моделі її використання. Кількісно ці зміни пов'язані зі зростанням частотності застосування складних слів за рахунок зменшення використання простих дериватів. Також простежується активна заміна суфіксального способу словотвору не-суфіксальним: префіксацією, парадигматичною деривацією, усіченням тощо. Найновіші тенденції в польському словотворі полягають у безінтерфіксальному об'єднанні коренів та простому (майже без жодних альтернатив) суфіксальному способі словотворення, які завдяки високому ступеню економії мовних зусиль набирають все більшої популярності. Негативною стороною розвитку сучасних словотвірних тенденцій можна вважати високу частотність використання як іншомовних словотвірних формантів, так і запозичених основ.

Наприклад, дуже популярна лексема *google* 'wyszukiwarka w Internecie', запозичена початково з англійської мови як власна назва пошукового пристрою, розширила своє семантичне поле і почала означати будь-яку систему для пошуку інформації. Виникла велика кількість дериватів, найпоширенішим із яких є форма *googlować* 'szukać informacji' (приблизно 50 тисяч згадувань у мережі Інтернет). Існують також інші похідні від цієї форми лексеми: *googlista*, *googlologia*, *googlowanie*, *googlizm*, *antygooglizm*, *googlarstwo*, *googlowicz*, *googlonauta* тощо.

Блоги, як і будь-які інші тексти, розміщені у мережі Інтернеті, піддаються сильному впли-

вові сучасних словотвірних тенденцій, що, без сумніву, відіграє величезну роль під час їхнього мовностилістичного аналізу. Ключовими елементами для стилістичної диференціації текстів на основі словотвірних одиниць будуть такі складові як неологізми, демінутиви, аугментативи, гіпокористики [2, 53].

Словотвірні неологізми поділяють за способом творення на такі групи [1, 106-124]:

1. Прості деривати:

– суфіксальні;

– несуфіксальні: префіксальні, префіксально-суфіксальні, префіксально-парадигматичні, парадигматичні, усічення, заперечення, деривати, утворені зміною афіксу;

2. Деривати, утворені способом складання: безафіксального складання, афіксального складання;

3. Деривати, утворені шляхом аббревіації.

Для ілюстрації стилістичного значення словотвірних неологізмів, у нашому дослідженні зосередимо увагу тільки на одному з їхніх класів – номінативних неологізмах, представивши лише найбільш продуктивні способи словотвору.

Суфіксальний спосіб словотвору, в порівнянні з іншими типами, послабив свої панівні позиції, при чому продуктивність більшості власне польських формантів суттєво знизилась, а запозичених навпаки збільшилась. Основна схема творення неологізмів у наш час має такий вигляд: іншомовна основа + іншомовний формант (запозичений суфікс + власне польське закінчення).

У теоретичних працях середини-кінця ХХ століття виділяються продуктивні суфікси:

1. **-anie, -enie, -cie, -acja, -ada, -ka, -stwo** (nomina actionis);
2. **-acz, -ant, -arz, -ator, -ca, -ec, -ent, -iciel, -ista, -nik, -owiec** (nomina agentis);
3. **-izm, -izna, -ość, -stwo** (nomina essendi);
4. **-ak, -arka, -dło, -ka, -nica** (nomina instrumenti);
5. **-ak, -ek, -ina, -ka** (nomina patientis);
6. **-nia, -alnia, -arnia, -ownia, - (ow)isko** (nomina loci);
7. **-ak, -ec, -ista, -owicz, -owiec, -ówka** (nomina attributiva);
8. **-ka, -ica, -ini||-yni** (femenitiva).

На сучасному етапі розвитку польської мови кількість продуктивних суфіксів суттєво зменшилася, що пояснюється призупиненням розвитку одних деривативних категорій та невисокою кількістю тих, що, навпаки, дуже стрімко розвиваються. Наприклад, у категорії назв виконавців дії, об'єктів і суб'єктів, знарядь і місць процес словотвору проходить досить мляво, а в категоріях назв передових технологій, роботи складних машин, назви висококваліфікованих працівників тощо можна зауважити швидко зростання кількості неологізмів та високу активність словотвірних формантів.

Серед найбільш активних суфіксів у польській мові початку 20-х років ХХІ століття можна відзначити:

1. власне польські форманти:
-anie, -izna, -ka, -ość, -owiec, -ówka, -stwo;
2. запозичені форманти:
-acja, -ada, -ant, -ator, -ent, -ista, -izm, -(j)ada, -alia, -er, -ing, -or.

Суфікс **-anie** традиційно виконує роль категоріального показника назви дій. У корпоративних блогах майже всі неологізми з цим формантом походять від основ дієслів на **-ować**: *wygenerowanie, dofinansowanie, wypromowanie, oszacowanie, monitorowanie, zainwestowanie, kontynuowanie, przerejestrowanie, ekonomizowanie, zmarginalizowanie*. Твірні основи від дієслів, що закінчуються іншим формантом майже не використовуються (наприклад, *dokradanie*). В усіх досліджених структурах суфікс творить транспозиційні деривати (віддієслівний іменник на позначення назви дії), які використовуються в мові тільки у прямому значенні.

Можна зауважити незначне зростання продуктивності форманта **-izna||-yzna** у функції творення дериватів від прізвищ з негативним відтінком у значенні: *kaczurszczyzna, komorowszczyzna, leperszczyzna, tuńcizna* тощо. Активність цього форманта проявляється перш за все у політичному блогінгу, у корпоративному його значення незначне через майже повну відсутність емоційно забарвленої лексики.

На тлі інших формантів активність суфікса **-k-** досить висока (хоча вона дещо знизилась порівняно з попереднім періодом розвитку мови, в першу чергу за рахунок перегляду ролі жінки у суспільстві), що пояснюється його широким використанням для творення жіночих назв, а також назв об'єктів, дії, виробів і результатів. З огляду на соціальні чинники категорія феміністів як і суфікс **-k-** втратила своє колишнє значення. Серед неологізмів останніх років можна виділити наступні: *afterka* ('ang. after – po) spotkanie towarzyskie kocz№ce imprezowe wojaie i eskapady, najczk№ciej organizowane w prywatnym mieszkaniu', *baczka* 'marihuana', *bikejka* – 'kobieta nosz№ca biale kozaczki', *brzoskwinka* 'ol№niewaj№ca dziewczyna', *dzierlatka* – 'iadna dziewczyna', *eska* – '1. sms 2. tabletka 'ecstasy', *fazka* – 'osoba czksto wykazuj№ca sik niekonwencjonalnym zachowaniem', *foczka* – 'dziewczyna odznaczaj№ca sik niespotykanym pikknem i niezaprzeczal№ inteligencj№', *fruyka* – 'intryguj№ca, mioda dziewczyna, entuzjastycznie nastawiona do iycia, powalaj№ca mkiczyzn na kolana, zarywno urod№, jak i wyj№tkowym charakterem', *galierianka* – 'dziewczyna/kobieta czerpi№ca przyjemno№ж i satysfakcj ze sprkdzania czasu w galeriach i centrach handlowych', *giupawka* – 'stan wywoiany nadmiernym spoiyciem uiywek, podczas ktyrego cziowiek ulega niekontrolowanym odruchom', *hardkorywka* – 'dziewczyna wyj№tkowa, lubi№ca nowe doznania, nietypowe sytuacje, postrzegaj№ca ъwiat przez pryzmat odrkbn№sci, inno№ci, uzaleiniona od mocnej dawki adrenaliny', *imperka* – 'impreza', *jawka* – '10 zi', *lotka* – 'ucieczka', *macanka* – 'klawiatura', *motka* – 'telefon komyrkowy Motorola' та інші

Суфікс **-stwo** (**-ctwo, -dztwo, -arstwo, -actwo, -nictwo, -ownictwo**) останнім часом активно використовується на позначення назв характеристик понять, рідше – збірних понять та дій, наприклад, *dresiarstwo* – 'subkultura, bkd№ca apoteoz№ przerostu formy nad tre№ci№', *emowstwo* – 'ludzie nalei№cy do subkultury emo', *frikactwo* – 'proces bycia szalonym, dziwnym',

padactwo – ‘beznadziejność’, *pochytaństwo* – ‘orientacja w temacie’ тощо.

Суфікс **-owiec** найчастіше використовується для створення характеристики людей з огляду на їхні політичні погляди шляхом додавання до назви партії, громадської організації, угруповання зазначеного форманта, наприклад, *peeselowiec*, *eseldowiec* (*PSL-owiec*, *SLD-owiec*), *zetchaenowiec* тощо.

Друга функція цього суфікса полягає у називанні людей з огляду на певну особливість, яка вирізняє їх на фоні інших, наприклад, *browiec* – ‘osoba lubi piwo’, *hardkorowiec* – ‘człowiek wyjątkowy, lubi nowe doznania, nietypowe sytuacje, postrzegający świat przez pryzmat odrębności, innowacji, uzależniony od mocnej dawki adrenaliny’, *fristajlowiec* – ‘improvizator; osoba działająca żywiołowo i samorzutnie’, *niuskulowiec* – ‘osoba modna, obdarzona entuzjazmem nowe, aktualne trendy’ тощо.

Серед особових одиниць з цим формантом домінують атрибутивні структури. Значення виконавця дії можна виділити у декількох дериватах: *luzakowiec* – *luzakoważ się* (‘odroczyważ; odpręż się; miić sprężać czas’), *kaszaniowiec* – *kaszaniż* (1. ‘psuć; niszczyć’ 2. ‘komplikować; gmatwać; utrudniać’), *guglowiec* – *gugłaż* (‘przeszukiwać coś pod kątem konkretnych informacji’).

Отже, можна сказати, що суфікс **-owiec** виступає категоріальним показником для відіменникових та відприкметникових атрибутивних особових назв.

Одиниці з суфіксом **-ońж** творяться від основ прикметників. Частота такого типу творення неологізмів постійно збільшується, завдяки чому можна говорити, що такого типу структури відносяться до класу потенційної лексики. Деривати на **-ońж** творяться головним чином від прикметників з суфіксами: **-alny**, **-asty**, **-iczny**||**-yczny**, **-ny**, **-owaty**, **-owy**, **-ski**. Відносні прикметники, які на попередніх етапах розвитку мови не могли утворювати деривати з цим формантом, у наш час все більш активно використовуються для творення відприкметникових неологізмів на **-ońж**, наприклад, *odpalowy* (‘mocny; ostry’) – *odpalowońж*, *lajtowy* (‘ładny; lekki; delikatny’) – *lajtowońж*, *debeńciarski* (‘najlepszy; idealny; optymalny; wyjątkowy’) – *debeńciskońж*, *beczny* (‘zabawny; wesoły; śmieszny’) – *becznońж* тощо.

До власне польських суфіксів з високим рівнем активності належить також формант **-(yw)ka**, який визнається дослідниками як поширення форманта **-ka** в атрибутивній функції. Фор-

мант був досить продуктивним у післявоєнній польській мові, про що свідчить хоча б форма *citywka* (*cito!* – негайне виконання певних аналізів і процедур), яка широко використовувалась у 70-х роках ХХ ст. у медичному середовищі.

Неологізми з формантом **-ywka** – це або структури з узагальненим значенням, наприклад, *domywka* – ‘impieza towarzyska, organizowana w zaciszu domowym, cechująca się spontanicznością i przybyłych gości i odpowiednim zapleczem socjalno-rozrywkowym’ або відіменникові деривати, наприклад, *pasywka* – ‘zadowolenie; satysfakcja’, *potywka* – ‘duże zmęczenie; wyczerpanie; przemęczenie’.

Особливу структуру семантичну мають такі неологізми: *Krajywka* – ‘Komisja Krajowa „Solidarności”’, *zbrojeniywka* – ‘przemysł zbrojeniowy, pracownicy tego przemysłu’, *budietywka* – ‘pracownicy sfery budżetowej lub sama ta sfera’, *TIR-ywka* – ‘prostytutka stojąca na trasie przejazdu TIR-ów’. Основою дериватів на **-ywka** можуть бути форми на **-owiec**: *komputerowiec* – *komputerywka*, *eseldowiec* – *eseldywka*.

У формах дериватів на **-ywka** не помічається семантичної чіткості. Декілька неособових неологізмів називають будівлі з огляду на їхніх жителів або власників, наприклад, *mistrzywka*, *kuncewiczewka*, *miodkwka*, *rospodywka*. Серед особових структур виділяються, наприклад, назви кількох категорій проституток: *dewizywka*, *lokalywka*, *sezonywka*, *TIR-ywka* –, поряд з якими зустрічаються і неологізми на позначення дівчат: *cytrynywka* – ‘korzystnie prezentująca się dziewczyna, przyciągająca uwagę mężczyzn’, *doiywka* – ‘dziewczyna lubiąca bywać na dyskotekach’ тощо.

Для інших іменних частин мови можна виділити тільки формант **-owy**, який бере участь у творенні відіменникових прикметників, наприклад, *casting* – *castingowy*, *faks* – *faksowy*, *consulting* – *consultingowy*, *hardcore* – *hardkorowy* (‘oryginalny, niebanalny’) *megabit* – *megabitowy*, *pub* – *pubowy*, *treccońж* – *treccońciowy*, *wspylnota* – *wspolnotowy*. Як можна помітити, зазначений формант не випадково розпочинається головною **-o-**, завдяки наявності якої відсутні будь-які альтернативи в основі деривата.

Серед запозичених суфіксів передовсім необхідно виділити три найбільш активні **-acja** (**-izacja**||**-yzacja**), **-ista**||**-ysta**, **-izm**||**-yzm**.

За допомогою суфікса **-acja** (**-izacja**||**-yzacja**) створюється багато нових назв дій: *bulwersacja* – ‘wzburzenie; zgorzenie; poirytowanie’, *weryfikacja* – ‘sprawdzenie zgodności’, *lokacja* – 1. ‘dojeżdżanie

na miejsce; do punktu'; 2. 'wracanie do mieszkania' тощо. Велику частину цього блоку неологізмів складають деривати, створені за такою моделлю: 'найчастіше негативна дія, започаткована (вигадана) певною особою X, де X – прізвище політичного діяча', наприклад, *leperyacja*, *kaczoryacja* (demokracji), *bronkozacja* (szpitali), *komoryacja* (siuiby zdrowia) та ін. Зазначена серія дериватів бере свій початок від форми *falandyzacja* (prawa) – 'naginanie prawa do aktualnych potrzeb przez L. Falandysza'. Активність цієї моделі підтверджує неологізм *makdonaldyzacja* (*mcdonaldyzacja*) – 1. 'rozwyj sieci restauracji McDonalds'; 2. 'unifikacja iycia w stylu amerykaskim'.

Високу продуктивність виявляє суфікс *-ista||-ysta*, у творенні як назв виконавців дії (*goodlista*, *palenista*, *fristajlista*), так і експресивно забарвлених дериватів (*narkusista*, *realista* – (від англ. „real” – *rzeczywisty*) 'osoba, ktura szuka spotkania poza sieci№), *temacista* – 'osoba pal№ca marichuank).

Суфікс *-izm||-yzm* бере участь у творенні дериватів на позначення назв певних якостей, характеристик, які найчастіше нейтрально забарвлених: *googlism*, *twitteryzm*, *wizualizm*, *biopolaryzm*, інколи з експресивною складовою (часто від прізвищ політиків), наприклад, *iabojadzizm*, *waiksizm*, *kaczyzm*, *tuńcizm*.

У наш час й надалі активно використовується префіксальний спосіб творення неологізмів. Найсильніше цей процес проявляється при творенні дієслів, найслабкіше – при творенні іменників.

Припопявінових іменникових дериватів використовуються як запозичені префікси *anty-*, *post-*, *re-*, *sub-*, наприклад, *antytarczysta*, *antyrakietowiec*, *antytoksyna*, *subetykieta*, *subkultura*, *refundowanie*, *rewitalizacja*, *redystrybucja*, *rekompensata*, *postprodukcja*, *postdemokracja*, *postkapitalizm* так і власне польські *nad-*, *pod-*, перший з яких використовується у значенні 'такий, що виходить за рамки норми' (наприклад, *nadistnienie*, *nadpobudliwość*, *nadinteligencja*) або вказує на вищу позицію в класифікації (наприклад, *nadwiadza*, *naddochyd*), другий же позначає нижчу позицію класифікації (наприклад, *podkierownik* (*poddyrektor*) – 'krewny kierownika, ktorego nigdy nie ma w pracy', *podobwyd* – 'mityczne miejsce pracy krewnego biurokraty', *podprofesor*, *podhabilitacja*).

Протягом останніх років дуже активно поширюється у польській мові процес творення неологізмів шляхом парадигматичної деривації. Основною моделлю творення таких дериватів виступає або усічення словотвірних основ, або конденсація значення словосполучення у одне

повнозначне слово. Більшість процесів творення номінативних неологізмів відбувається у таких чотирьох словотвірних-семантичних групах:

1. розмовні елементи або жаргонізми, наприклад, *sucz* – від *suczka* – 1. 'atrakcyjna dziewczyna', 2. 'mioda, wyzywaj№co ubrana dziewczyna, ktorej celem jest skupienie uwagi mkiczyzn, na swojej osobie', *szczena* – від *szczeka*, *siema* – від *jak sik masz*, *ciacho* – від *ciastko* тощо;

2. назви спеціалістів, що виникли від назв наукових дисциплін, наприклад, *bioniiynier*, *autoimmunolog*, *astrofizyk*, *astromechanik*, *marsolog* тощо;

3. деривати pl. tantum від імен, прізвищ та прізвищ політиків, які негативно характеризують групу людей, що мають подібні політичні погляди, наприклад, *Bronki*, *Leppery*, *Kaczki*, *Kaczorki*, *Tusi-Pusi*, *Komorki*, *Rydzyki* тощо;

4. назви категорій продуктів, що мотивуються власними назвами окремих брендів, наприклад, *swatche* (*swotcze*), *adidas*, *giletka*, *pumy*, *PWN-ki*, *e-booki* тощо

Для творення іменникових неологізмів у польській мові також активно використовуються дві моделі усічення, що проходять за наступними схемами безвідносно до семантичних категорій:

1. усічення основи прикметника у цілісному словосполученні, наприклад, *deprecha* – 'stan depresywny', *emo* – 1. 'osoba nadmirenie emocjonalna', 2. 'przedstawiciel subkultury EMO', *rewela* – 'rewelacyjna impreza', *koma* – 'telefon komurkowy' тощо;

2. усічення основ слів, наприклад, *dezor* – 'dezodorant', *dyska* – 'dyskoteka', *dzielnia* – 'dzielnica', *empek* – 'przenońny odtwarzacz plikyw MP3', *feta* – 'amfetamina', *fon* – 'telefon' тощо.

Не менш активним процесом творення неологізмів можна вважати спосіб творення дериватів завдяки зміні афіксу, наприклад, *fristajlowiec* – *fristajlywka*, *googlism* – *googlista*, *bioteroryzm* – *bioterorysta*, *esemesowiec* – *esemesywka* тощо.

Утворення неологізмів способом складання основ досить активне в польській мові на сучасному етапі розвитку і здійснюється за трьома моделями:

1. модель зіставлення – утворення цілісних словосполучень з закритою структурою и закріпленням лексеми у словосполученні, наприклад, *iel do zmywarki*, *serwetki do wuńwielacza*, *drukarka laserowa*, *podin№czenie szerokopasmowe* (internetu) тощо;

2. модель безафіксального складання – утворення нових лексем шляхом об'єднання основ без участі інтерфікса; найбільш активні основи

мають iншомовне походження (*bio-, eko-, euro-, foto-, homo-, narko-, porno-, seks-, soc-, spec-, tele-, wideo-*), наприклад, *biopaliwo, ekoturystyka, eurobank, fotohosting, homofobia, narkobiznes, pornostudio, sekstour, specoferta, socprojekt, telekomunikacja, wideostreaming* тощо;

3. модель афiксального складання - утворення нових лексем шляхом об'єднання основ за участю iнтерфiксiв *-i-, -o-, -u-, -y-*; найбільш активнi основи мають iншомовне походження (*auto-, euro-, para-, sam-, -biorca, -dawca, -fobia, -logia, -mania, -terapia, -znawca*), наприклад, *euroseptyk, autoimmunolog, parapsychologia, samoiñczenie, kredytobiorca, poiyczkodawca, ksenofobia, kriobiologia, internetomania, pikseloterpia, hardcoroznawca* тощо

Варто також зазначити, що серед неологiзмiв високу активнiсть виказують iнiцiальнi дерива-

ти, що мають як iншомовне походження, так i власне польське, наприклад, ATSD – ‘a tak swojñ drogñ...’, ABS – ‘absolutnie bez szyi’ (obraçliwe okreñlenie skierowane do ñrodowiska dresiarzy), BTW – вiд англ. ‘by the way’ (przy okazji), CU (CYA) – вiд англ. ‘see you’ (do zobaczenia), DX (DZX) – ‘dzikkujk’, IMHO (IMO) – вiд англ. ‘in my humble opinion’ (moim skromnym zdaniem), LWC – ‘lyd wydka cytryna’ (okreñlenie drinka), MSZ – ‘moim skromnym zdaniem’, NMZC – ‘nie ma za co’, NNP – ‘nic nie pamiktam’, NTN – ‘no to na razie’ (akronim oznaczajñcy poiegnanie), OCB – ‘o co biega?’, OIMW – ‘o ile mi wiadomo’, OMG – вiд англ. ‘o, my God’ (o myj Boie, akronim oznaczajñcy zdumienie, rozpacz lub podziw), POM – ‘powolny obchyd miasta’, PZDR – ‘pozdrowienia’, TDW – ‘tylko dla wtajemniczonych’, ZTCW – ‘z tego co wiem’, ZW – ‘zaraz wracam’ тощо

ЛІТЕРАТУРА

1. Kultura jkzyka polskiego. – Warszawa: PWN, 2008. – 254 s.

2. Zdunkiewicz-Jedynak D. Wykiady ze stylistyki. – Warszawa: PWN, 2008. – 218 s.